

DE OÖNSKADE

FILMINFORMATION

Titel

De önskade

Originaltitel

Les Indésirables (Bâtiment 5)

Produktionsland

Frankrike, 2023

Målgrupp

Åk 9 - gymnasiet

Tema

Gentrifiering, Evakuering,
Selektiv invandring

Längd

101 minuter

Dialogspråk

Franska

Undertexter

Svenska

Regi

Ladj Ly

Svensk distribution

TriArt Film

Filmbokning

skolbio@triart.se

De önskade utspelar sig i en fransk förort där nedgångna höghus från 60-talet börjar vittra sönder och hotas av rivning. Den nyutnämnde borgmästarens storslagna visioner om 'ett lyft' för kvarteren tar ingen hänsyn till de många människor, de flesta invandrare, som inte har något alternativ till de trånga lägenheterna. Haby, en ung aktivist blir drivande i ett folkligt motstånd och ställer borgmästaren mot väggen och utmanar honom på en politisk kamp. De medellösa och svaga har dock inte mycket att sätta emot när de till slut tvingas till evakuering.

OM HANDLENINGEN

Film är ett mångfacetterat pedagogiskt verktyg där våra filmhandledningar är gjorda för att ledsaga dig som lärare. Åldersrekommendationen, som här sträcker sig från åk 7 till och med gymnasiet, är en rekommendation. Du känner dina elever bäst och vet vad som kan vara relevant för dem. Du kan välja att ta upp ett eller flera teman. Viga lite mer tid åt fördjupning knutet till någon av frågeställningarna, eller djupstudera aspekter som exempelvis filmens form. Förbered gärna genom att se filmens trailer. Man kan också förbereda sig genom att ta reda på lite fakta om ord och begrepp relaterat till filmen. Som:

- Gentrifiering
- Evakuering
- Selektiv invandring
- Hyresrätt/bostadsrätt
- Cinéma vérité

FILMHANDLENINGEN OCH LÄROPLANEN

De oönskade kan med fördel knytas till ämnet samhällskunskap och fungera som utgångspunkt för att diskutera de grundläggande värderingar som läroplanen tar upp. Den kan ge en djupare förståelse och skapa empati för andra, då den skildrar hur ojämlika levnadsvillkor kan se ut beroende på socioekonomisk bakgrund och etnicitet. Därtill belyser filmen hur politiska beslut påverkar människors livsvillkor med begrepp som makt, rättvisa, jämlikhet och jämställdhet i fokus.

De oönskade kan även användas inom ämnet filmkunskap för att diskutera realistiskt, nästan dokumentärt berättande kontra tydligt fiktivt.

HANDLING

I det fiktiva Montvillier i området Grand Bosquet lever människor från hela världen i nedslitna höghus. Nu vill man riva en del av byggnaderna för att ge plats åt nya moderna bostäder. När borgmästaren Gilbert vid en högtidlig ceremoni ska låta ett av husen pulveriseras i en kontrollerad sprängning faller han själv plötsligt ihop i en hjärtattack och avlider strax därpå.

Kommunstyret utser Pierre Forges, en barnläkare utan vidare politisk erfarenhet men med ett 'fläckfritt förflutet', till hans efterträdare eftersom den avlidne var under utredning för tvivelaktiga affärer. Vice borgmästaren Roger Roche ser sig förbisedd medan Pierres hustru Nathalie oroas över vad det kommer att betyda för familjen.

I de eftersatta kvarteren arbetar den unga engagerade Haby Keita med rådgivning och med att stötta invånarna kring deras bostadssituation. Genom sin praktik på rådhusarkivet har hon lärt sig hur byråkratin fungerar. Hon har en flirt med Blaz som bor i samma hus. Habys mamma vill flytta med småsyskonen till något bättre men vet inte hur. Man har blivit lovad renovering men de nya planerna verkar snarare gå ut på att jämna husen med marken och driva bort de boende. De nya husen är heller inte planerade för stora familjer.

Pierre inser att rollen som läkare och borgmästare är påfrestande att balansera och nu vill alla diskutera sina specifika problem med tillstånd eller tjänstetillsättningar.

Tania och hennes pappa har kommit som flyktingar från Syrien och tas väl emot. De får en lägenhet och stöttning av Nathalie

som arbetar med nyanlända. Detta sticker i ögonen på andra i kvarteren och hennes bil utsätts för klotter.

Som en reaktion beordrar Pierre att polisen skall göra ett tillslag mot de män i området som länge mekar med bilar som försörjning och beslagtar sådant som orsakar markförorening. Han vill ge ett tydligt svar. Männerna anklagas även för illegal verksamhet. Habys morbror, Blaz och hans pappa är några av dem som grips. Blaz anmäls för uppvisning och förolämpning mot polis.

För att stävja ungdomsbrottsligheten vill Pierre nu även sjösätta en lag om att unga mellan 15 och 18 inte får vistas i grupp med tre eller fler i stadens centrum. Och för minderåriga utan vuxna att vara ute mellan 20:00-05:00.

De oppositionella politikerna är starkt emot, de unga protesterar och Haby ansluter sig till protesterna medan Blaz tycker det är meningslöst. Ungdomarna trotsar dock utgångsförbudet, tillsammans med Haby som säger att de har all rätt att vara ute eftersom de är på promenad med en vuxen. Ungdomarna utnämner Haby till deras talesperson och nominerar henne som kandidat till deras framtida borgmästare.

Alla i kvarteret hjälps åt att kampanja och julen står snart inför dörren. Habys familj och flera andra hyresgäster får erbjudande från rådhuset om att sälja sina lägenheter så att kommunen kan inleda saneringen men Haby rusar upp till Pierres kontor och skäller ut honom. Enligt henne är det ett skamligt underpris som hyresgästerna erbjuds. Han anmäler dock henne och hon kallas till polisstationen.

Haby har gömt sig hos Fatou som driver restaurant i sin lägenhet och Blaz kommer också dit. På natten vaknar de av brandrök, det brinner hos Fatou. Hyresgästerna flyr i panik. Med ytterligare skador på huset ser Pierre det som en möjlighet att 'nödevakuera' alla som en säkerhetsåtgärd. På så sätt behöver de inte ens köpa ut hyresgästerna. Trots att det är julafton och de får bara några timmar på sig att ta med vad de behöver och utrymma.

Polisen tvingar ut de kvarvarande hyresgästerna medan socialtjänsten försöker bistå i kaoset. Blaz blir arg och börjar tjafsa med polisen. Han och Haby försöker rädda möbler som folk lämnat kvar från att kastas. De blir dock borttvingade och hamnar på polisstationen.

Snön har börjat falla och Blaz, som är ursinnig, tänder eld på vice borgmästarens bil. Sedan beger han sig till borgmästaren Pierres bostad där han attackerar dennes fru, deras två barn och syriska Tania som med sin pappa inbjudits att fira jul med dem. Blaz skriker, slår sönder saker och är på väg att sätta eld på huset när Pierre och Roger kommer hem. Han säger att de ska få känna på hur det känns att förlora sitt hem. Inte förrän Haby dyker upp lugnar han ner sig.

De två vandrar iväg längs julpyntade staket och skiljs åt vid Blaz moped. Hon låter sig inte skjutas hem den här gången. I filmens sista scen blickar Haby bort mot det som en gång var hennes hem. I en kamera-utåkning lämnar vi förorten, byggnaden försvinner in i mörkret.

VAD ÄR ETT HEM?

I filmens anslag rör sig en drönarkamera över en förort med stora byggnadskomplex. Ljudet av drillande borrar och kranar indikerar att nya hus byggs medan kameran fortsätter mot ett av husen för att till slut snäva in mot en balkong och en specifik lägenhet. Där inne har en grupp människor samlats för att ta farväl av en avliden äldre släkting. Kistan fyller nästan hela rummet. När några män sedan ska baxa kistan tio

trappor ned blir det en otymplig färd eftersom hissen är trasig och ljuset i trapphuset ur funktion. Habys mamma suckar att inte ens i döden finns det någon lugn och ro. På ett effektivt sätt presenterar filmen under vilka villkor människorna i den här förorten till Paris lever.

- Hur kan vi leva och dö på ett sånt här ställe, säger Habys mamma. Hur presenteras filmens spelplats? Hur skulle ni beskriva arkitekturen? Finns det någon grönska eller parkområden runt omkring? Vilken känsla inger de stora bostadskomplexen? Hur tror ni man resonerade när man byggde så stora bostadsområden? Vilka personer bor nu i de nedgångna husen? Hur ser deras levnadsstandard ut?

Underhållet på bostäderna som byggdes under 60- och 70-talen har varit eftersatt och de är först nu när det finns intresse från kommunen att bygga nytt som det visas intresse för lägenheterna. Nu hotas de av rivning för att ge plats åt moderna lägenheter och i förlängningen andra hyresgäster. Ett stort plakat talar om en 'nystart' för området.

- Filmen inleds med att en av byggnaderna sprängs och raseras. Publiken syns försvinna i moln av betongdamm i något som liknar en krigsskådeplats. Vilka fördelar kan finnas med att riva gammalt och bygga nytt? Vilka nackdelar kan det vara för de boende?
- Haby som engagerat sig i sitt område och boendesituationen säger att hennes familj och de andra hyresgästerna bor i kåkstäder med tio våningar. Hur menar hon?
- Hennes mamma vill flytta till det lite bättre området Victor Hugo. Vad tycker Haby om det?
- Vilken typ av hyresgäster vill man locka till det nya bostadsområdet? Haby menar att det handlar om ett gentrifieringsprojekt. Vad betyder det?
- Det slitna bostadskomplexet står givetvis i stark kontrast till den nye borgmästaren Pierres hem. Hur skulle ni beskriva hans bostad?

Många av de förorter som i media och myndighetssammanhang kallas för utanförskapsområden omfamnas ofta av dess invånare. Det skapas en stark identitet kring platsen och människorna som inte har med hög status, utan andra värden att göra.

- Vad för slags sammanhållning visar människorna i filmen? Vilken trygghet finns i att de kan känna igen sig i varandras vardag?

Bostäder är en laddad fråga. I Sverige har vi också miljonprogramsområden från 60- och 70-talen som bokstavligen vittrar sönder, av ålder men även bildligt på grund av sociala problem. Och som i filmen är vissa områden segregerade och befolkas främst av människor med sämre socioekonomiska förutsättningar. Efter dansk modell börjar nu svenska politiker diskutera att riva vissa bostadsområden för att råda bot på segregation och förhindra att människor med liknande bakgrund samlas i ett och samma område.

- Vad tänker ni om den idén? Vad tror ni skulle kunna motverka bostadssegregation?

Händelserna i filmen sätter fingret på något grundläggande i våra liv. Att ha någonstans att bo. När hyresgästerna 'nödevakueras' efter branden ser vi hur människor samlar ihop sina käraste ägodelar och försöker få med så mycket de kan på kort tid.

- Vad tar de med sig? Vad berättar den dramatiska evakueringen om människans behov av det som gör ett hem?

- Vad betyder bostaden för våra liv? Är bostad en mänsklig rättighet? Vad består det av förutom väggar, golv och tak? Vad ryms i begreppet hemma?

Bostadsmarknaden i Sverige är överhettad och utan ett stort ekonomiskt kapital är det svårt att överhuvudtaget ta sig in på den. Nyheterna fokuserar på bostadsmarknadens upp- och nedgångar medan tv-program och sociala medier förstärker vurmen kring bostäder med tips om hur man maximerar kvadratmetrar och inredning.

- Fundera över hur våra hem alltmer har kommit att bidra till vårt identitetsbyggande. Hur är synen på hyresrätter jämfört med bostadsrätter? Är boende en klassfråga?

Bostäderna i filmen är hyresrätter där de boende inte har mycket att sätta emot vare sig det handlar om att bli utköpta eller evakuerade. Att hyresvärdar gör standardhöjande renoveringar för att sedan ta ut en mycket högre hyra är något som händer här i Sverige också. Och något som kan leda till att en del måste flytta.

- Vilka rättigheter har man som hyresgäst i sådana fall?

- På vilket sätt kan man säga att bostäder har blivit handelsvaror som vilka varor som helst?

Man talar ofta om segregation som något negativt men det finns också exempel där detta skapat fungerande samhällen där man förenas av sin kultur och hjälps åt, och där människor med olika inkomster och ställning i samhället förenas. Till exempel i nordöstra London finns stora grannskap som helt präglas av en befolkning från Bangladesh där den form av utanförskap som beskrivs i filmen inte alls är lika framträdande. I USA har det i mer än hundra år funnits starka etniska gemenskaper och samhällen som inte är kodade i socioekonomisk tillhörighet utan kulturell. Från Little Italy till Chinatown där det är ursprunget som är den starkaste faktorn.

- Hur kan vi bättre ta tillvara den här typen av kulturell gemenskap i Sverige? Finns den redan och hur kan vi i så fall skapa en bättre förståelse hos både beslutsfattare och samhället i stort för hur detta kan vara en positiv faktor. Statsminister Magdalena Andersson uttalade sig t o m om att i Sverige skall vi inte ha Somalitown. Hur reagerar ni på ett sådant uttalande.

KAMP - GENOM POLITISKT ENGAGEMANG ELLER VÅLDSAMT MOTSTÅND

De oönskade beskriver hur kamp mot orättvisor kan vara svårt att driva när man är den svagare parten och inte har makten att förändra. Haby är person som drivs av sitt engagemang för sina kvarter och för människornas rätt till respekt och människovärde. Hon dubbelarbetar som rådgivare och på kommunarkivet och har lärt sig en del om landet och statens grundläggande principer. Frihet, jämlikhet och broderskap. Man har rättigheter och man har skyldigheter.

- Haby brinner för sina kvarter och gör något konkret genom att arbeta för hyresgästerna. När en grupp unga protesterar mot ett planerat utegångsförbud för minderåriga ansluter hon sig och hamnar sedan i en diskussion med Blaz huruvida det är lönt att protestera eller inte. Vad händer med deras vänskap i slutet?
- Hur ser deras respektive ståndpunkt ut? Vad gör Haby för de boende och för att försöka påverka politiken? Vad tycker ni, hur kan man själv påverka sin miljö och sitt boende?
- Blaz känner orättvisorna in på kroppen. Han blir arg och vill hämnas på dem han betraktar som maktmissbrukande övermakten. Vad blir hans metod?
- Jag är en fransk kvinna av idag, säger Haby som vet sina rättigheter. Kunskap är makt säger man. Vilka fördelar har Haby när det gäller att engagera sig? Hur bedriver hon sin egen borgmästarkandidatur?
- Vad gör hon när hyresgästerna får erbjudande om att deras lägenheter ska köpas upp av kommunen?

- Människor har olika metoder för att få sina röster hörda. Man kan demonstrera, engagera sig politiskt eller bedriva en mer aktivistisk kamp. I Sverige har vi sett uppmaningen ÅTERSTÄLL VÅTMARKER i olika sammanhang, och i övriga Europa har vi sett klimataktivisterna som sätter sig på motorvägar, limmar fast sig på landningsbanor eller kastar färg på berömda konstverk. Vad tänker ni om den aktivistiska kampen? Greta Thunberg är en svensk världsberömd klimataktivist. Hon har bedrivit sin klimatkamp på många olika sätt. Är det en effektiv metod?
- Hur en kamp för bättre lokala förhållanden kunna se ut i Sverige? Känner ni till några exempel på att grannar gått samman för att skapa förändring? Hur vill ni själva påverka era förutsättningar. Att försöka skapa en bättre miljö där man är eller försöka ta sig vidare till något man hellre vill till.

KONFLIKTER

De oönskade arbetar med en tydlig konflikt mellan stark och svag, rik och fattig, makt och maktlöshet. I ena ringhörnan finns den nyutnämnde borgmästaren Pierre som visserligen suttit i kommunen men primärt är barnläkare. Han blir motvilligt utnämnd när han väl får sin upphöjda position förändras han och befäster sin makt genom att ta beslut emot de boendes vilja.

- Pierres företrädare på posten var under utredning för korrupktion och Pierre anses passande eftersom han har 'rena händer'. Och han säger sig vilja göra gott. Hur förändras han när han fått makten som borgmästare?
- Hans fru som tycker att han en för romantiserad bild av yrket menar att ingen kommer att se på honom med samma ögon som i rollen som läkare. Hur visar det sig att hon har rätt?

- Makt korrumpierar säger man. Pierre betraktar sin stadsdel i miniatyr på sitt arbetsrum, som om det vore hans eget lekland att använda hur han vill. Bilden av honom som en lågmäld läkare övergår i en allt mer osympatisk persona? Hur bygger filmen upp honom till en alltmer utmejslad antagonist? Blir bilden av honom för endimensionell?
- Pierre gör några taffliga uttalanden om invandringen som oppositionspolitikerna starkt reagerar på. Hans mer politiskt rutinerade kollega Agnès Millas säger att riskerar att framstå som en karikatyr av en bakåtsträvande politiker. Vilka råd ger hon honom?
- Polis, brandmän och politiker ska verka i samhällets tjänst. Men här ses de mest motarbeta sina innevånare. Både Haby och Blaz säger sig trötta på att bli orättvist behandlade, i det närmaste förödmjukade. Hur skildrar filmen polis, brandmän och andra samhällsinstitutioner?
- Hur landar de här orättvisorna i Blaz? Hur betraktar han politiker? Hur försöker han utkräva sin hämnd på Pierre och hans familj?

Vice borgmästaren Roger är en person som hamnar i mittemellan de styrande och invånarna i Monvillier. Han delar själv bakgrund och känner många av hyresgästerna i de hotade kvarteren men uttalar sig också kritiskt och generaliserande om att de nog inte vill åka tillbaka till "skitländer utan varken fungerande elnät eller demokrati". Han

erbjuder Haby att samarbeta med måste också ta obekväma beslut angående evakueringen av hyresgästerna. Han är på många sätt en representant för "mellanförskapet".

- Haby kallar honom borgmästarens knähund. Varför?
- Roger slits mellan en lojalitet gentemot sitt ursprung och en drivkraft att göra karriär. Hur skulle ni beskriva hans inre konflikt? Hur blir porträttet av honom mer nyanserat?

De boende kämpar på med sina liv. En driver en illegal restaurant i sin egen lägenhet (som ändå är så etablerad att t o m Roger besöker den) eftersom hon aldrig får några tillstånd att driva en riktig verksamhet. Några män mekar med bilar på parkeringen. Man lever på låga inkomster och försöker skapa försörjning trots att man inte lyckats trassla sig igenom byråkratin för olika tillstånd. Det förekommer också en del bråk och skadegörelse som kan påverka exempelvis kollektivtrafiken.

- Hur löser folk sin vardag i kvarteren?

Det talas i filmen om selektiv invandring. Det vill säga att man helst ser hyresgäster som har det som samhället betraktar som positiva egenskaper, ursprung, utbildning etc. Många av de som redan bor där känner sig provocerade när exempelvis syriska flyktingar tas emot med öppna armar medan de själva ses som problem.

- Syriska Tania och hennes pappa är nya i kvarteret. Hur blir de emottagna? Hur märker man att det finns en underliggande konflikt även mellan olika invandrargrupper i filmen? Hur ser vi på status bland olika invandrargrupper i Sverige? Hur slår rasismen mot olika grupper? Finns det rasism också mellan olika grupper. Om det är så, hur kan vi arbeta mot den.

OM FILMENS STIL OCH FORM

Filmens regissör Ladj Ly som tidigare gjort den Oscarsnominerade och prisbelönta *Les Misérables* (2019) arbetar i en realistisk tradition med förorten som spelplats, kallad socialrealism. Med egna erfarenheter liknande filmens beskriver han miljöerna närgånget och pulserande. Kameran som först har ett ovanifrån perspektiv där vi betraktar de anonyma betongkolosserna från håll kryper närmare för att i en dokumentär stil och med handhållen kamera följa personerna in på bara skinnet. Men där finns även starkt dramatiserade scener med en i det närmaste symbolisk betydelse. Som den inledande sprängningen.

Socialrealism inom film är ett ganska vitt begrepp som framför allt utvecklades i den brittiska filmen under 60-talet, se Free Cinema och regissörer som Ken Loach, Tony Richardson, Lindsey Andersson och Mike Leigh men också senare regissörer som Andrea Arnold, Shaun Meadows och Danny Boyle vars *Trainspotting* blev en enorm framgång. Även fransk film har en tradition av socialrealistiska filmer. Med exempel som den moderna klassikern *Medan vi faller* (1995), *Girlhood* (2014), och inte minst *Les misérables*, Ladj Lys Oscarsnominerade regidebut från 2019.

- Fundera över hur filmen arbetar med autentiska scener som polisens övervåld och den stora evakueringscenen. Med vilka grepp skapar man den där känslan av realism?
- Den dokumentära stilen bryts av med mer estetiskt slående scener. Hur skulle ni beskriva den inledande scenen där flera män försöker bära ner en kista genom mörkt trapphus? Ljussättningen är väldigt speciell, vad består den av och vad får ni för associationer och känslor inför de bilderna?

- Vilka andra mer spektakulära scener där man arbetat med dramatiska effekter minns ni? Vad tänker ni att de ska symbolisera?
- Scener som förr var oerhört dyra som krävde stora kranar eller helikoptrar är idag billigare och enklare att skapa med hjälp av drönare. Filmen använder mycket av denna teknik med inåkning och ovanifrån perspektiv. Vad får ni för känslor av dessa bilder och vad tror ni regissören försöker säga kring makt och den enskilda människans ställning?

FÖRDJUPNINGSTIPS PÅ FILMER MED LIKNANDE TEMA:

Gagarine, regi Fanny Liatard, Jérémy Trouilh, Frankrike 2020

Push, Fredrik Gertten, Sverige 2020

